

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΟΥ Ε' ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΠΑΝΙΟΝΙΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

(ΑΡΓΟΣΤΟΛΙ - ΛΗΘΟΥΡΙ, 17 - 21 ΜΑΪΟΥ 1986)

ΤΟΜΟΣ 1

ΙΣΤΟΡΙΑ ΩΣ ΤΟ 1809

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ : ΓΕΩΡΓ. Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΜΠΟΜΠΟΥ - ΣΤΑΜΑΤΗ

**ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΤΩΝ ΔΑΜΟΔΩΝ
ΣΤΑ ΧΑΒΡΙΑΤΑ ΤΗΣ ΚΕΦΑΛΟΝΙΑΣ (18ος αιώνας)**

ΑΝΑΤΥΠΟ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΑΡΓΟΣΤΟΛΙ 1989

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΤΩΝ ΔΑΜΟΔΩΝ
ΣΤΑ ΧΑΒΡΙΑΤΑ ΤΗΣ ΚΕΦΑΛΟΝΙΑΣ (18ος αιώνας)

Μνήμη του φιλολόγου Εὐθύμιου Κουρούκλη (1909 - 1942) ἀπὸ τὰ Χαβριάτα τῆς Κεφαλονιάς, πού πέθανε νωρίς καὶ δὲν πρόλαβε νὰ ολοκληρώσει τὸ ὄνειρό του, τὰ γράφει γιὰ τὸν συμπατριώτη του Βικέντιο Δαμοδό¹.

Κατὰ τὴν ἔρευνά μου στὸ Τοπικὸ Ἀρχεῖο τῆς Κεφαλονιάς μὲ τὸ σκοπὸ νὰ ἐπισημάνω στοιχεῖα πού θὰ πλούτιζαν τὶς σχετικὰ φτωχὲς βιογραφικὲς πληροφορίες μας γιὰ τὸν Κεφαλονίτη φιλόσοφο Βικέντιο Δαμοδό, ὁ ὁποῖος ἀποτέλεσε γιὰ ἄρκετὸ χρόνιο τὸ ἐπίκεντρο τῶν ἐπιστημονικῶν μου ἐνασχολήσεων, ἐμελέτησα τὰ πρωτόκολλα τῶν Νοταριῶν^{1α} τοῦ χωριοῦ του, τῶν Χαβριάτων τῆς Παλικῆς. Εἶχα πάντοτε τὴν ἐλπίδα ὅτι εἰς τὰ ἑκτῆρχαν ἐκεῖ στοιχεῖα πού θὰ φώτιζαν τὴν ἱστορία τῆς οἰκογένειας γενικότερα ἀλλὰ καὶ τοῦ ἴδιου τοῦ Βικεντίου.

Ἀπὸ τὶς πρῶτες κιόλας ἀναζητήσεις εἶχα τὴν πιὸ σημαντικὴ γιὰ μένα ἀποκάλυψη : Στὴν ἐργασία μου : «Ὁ Βικέντιος Δαμοδός, βιογραφία - ἐργογραφία», ἔχω ἀφιερῶσει ἓνα ὀλόκληρο κεφάλαιο² σ' ἓνα κώδικα πού παραδίδει τὴ Λογικὴ καὶ τὴ Φυσικὴ του. Πρόκειται γιὰ ἓνα χειρόγραφο πού προέρχεται ἀπὸ τὴν Κεφαλονιά καὶ βρίσκεται σήμερα στὴ Θεσσαλονίκη. Ὑστερα ἀπὸ εἰδικὴ ἔρευνα καὶ συνδυασμὸ διαφόρων στοιχείων εἶχα καταλήξει στὴ βεβαιότητα ὅτι πρόκειται γιὰ τὸ αὐτόγραφο τοῦ συγγραφέα, μολονότι δὲν εἶχαμε ὡς τώρα κανένα μαρτυρημένον αὐτόγραφο του. Αὐτὴ τὴν ὑπόθεσή μου ἤλθε νὰ ἐπιβεβαιώσῃ ἡ ὑπογραφή του σὲ νοταριακὲς πράξεις ὅπου παρίσταται ἄλλοτε ὡς συμβαλλόμενος καὶ ἄλλοτε ὡς μάρτυρας. Δὲν μένει ἀμφιβολία ὅτι εἶναι τὸ ἴδιο χέρι πού γράφει ὀλόκληρο τὸν ὀγκώδη κώδικα τῆς Θεσσαλονίκης. Τὸ γεγονός αὐτὸ τοῦ δίνει καὶ ξεχωριστὴ σημασία, γιατί

1. Τὸν Εὐθύμιο Κουρούκλη μοῦ τὸν γνώρισε ὁ φιλόλογος Γεώργιος Ἀλισσανδράτος, φίλος καὶ συνάδελφος του, μὲ τὸ ἄρθρο του : Μνήμη Εὐθυμίου Γ. Κουρούκλη (1909 - 1942) στὸ περιοδικὸ Κεφαλονιά καὶ Ἰθάκη 2 (1982), σ. 5 - 8 καὶ σ. 22. Τοῦ ἴδιου συμπληρωματικὸ σημείωμα γιὰ τὸν Εὐθύμιο Γ. Κουρούκλη, στὸ ἴδιο περιοδικὸ Μάιος - Ἰούνιος 1982, σ. 42.

1α. Βλ. Ἀ. Σιφωνιοῦ - Καραπά, Μ. Τουρτόγλου - Σ. Τρωιάνος, Τὸ νοταριακὸν Ἀρχεῖον Κεφαλληνίας, Ἀθήνα 1982, βλ. σ. 336 - 345 (στὸ ἐξῆς ΝΑΚ).

2. Βασιλικὴ Μπόμπου - Σταμάτη, Ὁ Βικέντιος Δαμοδός, βιογραφία, ἐργογραφία, Ἀθήνα 1982 (στὸ ἐξῆς ΒΔ).

είναι τὸ μοναδικὸ ὡς σήμερα γνωστὸ αὐτόγραφο ἀνάμεσα στὰ περισσότερα ἀπὸ 150 χειρόγραφα ποὺ παραδίδουν τὰ ἔργα του.

Τὸ δεύτερο ἐξίσου σημαντικὸ στοιχεῖο εἶναι σχετικὸ μὲ τὴ χρονολογία τοῦ θανάτου του. Ὅλοι οἱ παλαιότεροι βιογράφοι τοῦ Βικεντίου παραδίδουν τὸ 1752, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς Pignatorri³ ποὺ ἀναφέρουν τὸ 1754. Εἶχα ἀποδεχτεῖ τὸ 1752 διατυπώνοντας τὶς ἐπιφυλάξεις μου, γιατί δὲν εἶχα συγκεκριμένα στοιχεῖα. Τὴν πληροφορία τῶν Pignatorri ἀντιμετώπισα μὲ δισταγμὸ γιατί εἶναι γνωστὸς οἱ ἀπόψεις τῶν ἱστορικῶν⁴ γιὰ τὴν ἐγκυρότητα τῶν πληροφοριῶν τους. Στὸ σημεῖο αὐτὸ φαίνεται ὅτι ἔχουν διασώσει τὴ σωστὴ χρονολογία καὶ πρέπει νὰ ἀναθεωρήσουμε καὶ νὰ ἀποδεχτοῦμε τὸ 1754. Τὴ θέση μου αὐτὴ στηρίζω σ' ἓνα ἀπὸ τὰ νοταριακὰ ἔγγραφα ποὺ θὰ παρουσιάσω παρακάτω καὶ ποὺ μᾶς δίνει μιὰ διπλὴ πληροφορία. Πρόκειται γιὰ τὴ διαδικασία τῆς ἐπιστροφῆς τῆς προίκας μετὰ τὸ θάνατο τοῦ συζύγου της, στὴν ἀρχόντισσα, χήρα τοῦ ποτὲ σιὸρ δοτόρου Νταμοδοῦ, κυράτσα Καλομοῖρα, τὸ γένος Φουκά. Γιὰ πρώτη φορὰ ἔχουμε τὴν πληροφορία ὅτι ὁ Βικέντιος ἦταν ἔγγαμος. Σύμφωνα μὲ τὸ κληρονομικὸ δίκαιο τῶν Βενετῶν ποὺ ἴσχυε στὰ Ἑπτάνησα ἀλλὰ καὶ τὸ ἐθιμικὸ, ὅπως ἀποκαλύπτεται ἀπὸ τὶς διαθήκες, οἱ γυναῖκες δὲν εἶχαν δικαίωμα κληρονομίας στὴν ἀκίνητη περιουσία, εἶχαν ὁμως τὸ δικαίωμα, ὅταν ὁ σύζυγος πέθαινε χωρὶς διαθήκη, νὰ ζητήσουν τὴν ἐπιστροφή τῆς προίκας τους⁵. Ἡ διαδικασία αὐτὴ γινόταν ἓνα χρόνο, ἓνα μῆνα καὶ μιὰ ἡμέρα μετὰ τὸν θάνατο τοῦ συζύγου της (τὸν πένθιμο ἑνιαυτό). Ἐπομένως ἔμμεσα ἔχουμε τὴν χρονολογία τοῦ θανάτου τοῦ Βικεντίου ποὺ πρέπει νὰ συνέβη ἓνα χρόνο πρὶν ἀπὸ τὴν ἡμερομηνία τῆς διαδικασίας, 21 Μαΐου 1755, καὶ τὸ πιθανότερο εἶναι νὰ πέθανε ξαφνικὰ τὸ 1754, χωρὶς νὰ προφθάσει νὰ συντάξει τὴ διαθήκη του.

Ὅπως ἔχει παρατηρηθεῖ, τὰ νοταριακὰ ἔγγραφα ἀποτελοῦν τὸν καθρέφτη τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τοῦ τόπου. Ἡ δημοσίευσή τους εἶναι ἀσφαλῶς μιὰ πολὺ σημαντικὴ συμβολὴ στὴν ἱστορικὴ ἔρευνα καὶ ἡ ἐκδόσή τους θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχε ἴσως τὴν προτεραιότητα στὴν ἐκδόση τῶν πηγῶν⁶. Ὡστόσο, ἐκτὸς ἀπὸ διάσπαρτα δημοσιευμένα νοταριακὰ ἔγγραφα, τὴ δημοσίευση τῶν

3. Marino e Nicolo Pignatorre, Memorie storiche e critiche dell'isola di Cefalonia dai tempi eroici alla caduta della Republica Veneta. Τόμος Α, Corfu 1887, τόμος Β, Corfu 1889. Γιὰ τὰ βιογραφικὰ τοῦ Βικεντίου Δαμοδοῦ βλ. τ. Β, σ. 233 - 234.

4. Βλ. Ἰ. Πάρις, Κεφαλληνία καὶ Ἰθάκη, μετάφραση Α. Γ. Παπανδρέου, Ἀθήνα 1892, σ. 92 καὶ Ἡ. Τσιτσέλη, Κεφαλληνιακὰ Σύμμικτα, Ἀθήνα 1904, σ. 326.

5. Βλ. Spyridon Flogaitis, Systeme vénitien de successions ab intestat et structures familiales dans les iles Ioniennes, Genève 1981, σ. 69 - 72.

6. Βλ. Χ. Μάλτεζου, Ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, Ἐκδοτικῆς Ἀθηνῶν, τόμος 10, σ. 277. Τῆς Ἰδίας, Ἡ παρουσία τῆς γυναίκας στὶς νοταριακὰς πράξεις τῆς περιόδου τῆς Βενετοκρατίας, Κρητολογία 16 - 19 (1983 - 4).

νοταριακῶν πράξεων Κεφαλληνίας ἀπὸ τὸν Γ. Πετρόπουλο στὴ σειρά Μνημεῖα τοῦ μεταβυζαντινοῦ δικαίου⁷, χωρὶς σχόλια ἀλλὰ ἐξαιρετικὰ χρήσιμη, καὶ τὴ συμβολὴ τοῦ Γ. Πεντόγαλου μὲ τὴ δημοσίευση 22 σχολιασμένων νοταριακῶν ἐγγράφων ποὺ μᾶς πληροφοροῦν γιὰ τὰ ἦθη καὶ τὶς ἀνθρώπινες σχέσεις στὴν Κεφαλονιά τὸν 16ον αἰ.⁸, δὲν ἔχει ξεκινήσει ἀκόμη ἡ συστηματικὴ δημοσίευσή τους.

Τὰ ἐγγράφα ποὺ θὰ παρουσιάσω εἶναι 33. Ἄν λάβουμε ὑπόψη μας ὅτι τὸ παλαιότερο, ἡ διαθήκη τῆς γιαγιάς τοῦ Βικεντίου, εἶναι τοῦ 1706 καὶ τὸ τελευταῖο τοῦ 1790, οἱ χρονολογίες αὐτὲς ὀριοθετοῦν περίπου τὴν ἐγκατάσταση τῶν Δαμοδῶν ἀπὸ τὸ Κάστρο στὰ Χαβριάτα καὶ τὴν ὀριστικὴν ἐξαφάνισή της. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἐγγράφα ἀφοροῦν ὑποθέσεις καὶ συναλλαγές τῶν μελῶν της, ποὺ ζοῦν, διαχειρίζονται τὴν περιουσία τους, συναλλάσσονται μὲ τοὺς συμπατριῶτες τους, δανεῖζουν ἢ χρεώνονται, παχτώνουν ἢ πουλᾶνε χτήματα καὶ προϊόντα, διεκδικοῦν τὰ δικαιώματά τους ἢ διατυπώνουν τὶς τελευταῖες θελήσεις τους καὶ μοιράζουν τὴν περιουσία τους πρὶν ἀπὸ τὸ θάνατό τους. Ἀποκτοῦν ἔτσι ξεχωριστὴ σημασία γιὰ τὴν ἀποκαλύπτουν σὲ ἀδρές γραμμὲς τὴ ζωὴ μιᾶς μικρῆς κοινωνίας, τὸν δέκατο ὄγδοο αἰῶνα, στὰ βενετοκρατούμενα Ἑπτάνησα καὶ παρέχουν στοιχεῖα γιὰ τὴν οἰκογενειακὴ ζωὴ, τὶς σχέσεις τῶν μελῶν, τοὺς θεσμοὺς ποὺ διέπουν τὴν κοινωνικὴ ζωὴ, τὸ δίκαιο καὶ τὴν οἰκονομία μιᾶς ἐποχῆς γιὰ τὴν ὁποία οἱ πληροφορίες μας εἶναι ἀκόμη φτωχὲς καὶ ἀρκετὰ συγκεχυμένες.

Τὰ ἐγγράφα αὐτὰ, νομίζω, ὅτι, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ στοιχεῖα ποὺ μᾶς παρέχουν καὶ μᾶς βοηθοῦν, συνδυασμένα μὲ τὶς διάσπαρτες παλαιότερες πληροφορίες, νὰ πλουτίσουμε τὰ βιογραφικὰ τῶν μελῶν τῆς οἰκογένειας τῶν Δαμοδῶν καὶ ν' ἀποκαταστήσουμε τὴν ἱστορία τους, ἐπιδέχονται καὶ πολλαπλὲς ἄλλες ποσεγγίσεις, ποὺ εἶναι δυνατὸ νὰ μᾶς ὀδηγήσουν σὲ ἐνδιαφέροντα γιὰ τὴν ἐποχὴ στατιστικὰ ἢ ποσοτικὰ συμπεράσματα.

Θὰ προτάξω τὶς πέντε διαθήκες, ἐνῶ τὰ ὑπόλοιπα ἔχω κατατάξει καὶ παρουσιάζω κατὰ ὁμάδες ἀνάλογα μὲ τὸ πρόσωπο τοῦ συμβαλλομένου Δαμοδοῦ.

Στὸ σημεῖο ποὺ βρίσκεται σήμερα ἡ ἔρευνα, ἡ διάρθρωση τῆς οἰκογένειας τῶν Δαμοδῶν εἶναι ἡ ἀκόλουθη⁹:

Ὁ πρῶτος Δαμοδός, ὁ Μάρκος, ἐμφανίζεται γιὰ πρώτη φορὰ τὸ 1577. Τὸ 1593 ὁ ἴδιος, μαζὶ μὲ δύο ἀκόμη μέλη τῆς οἰκογένειας, μετέχουν στὸ συμβούλιο τῶν εὐγενῶν. Τὴν ἴδια ἐποχὴ ἐμφανίζεται καὶ ὁ Zuane Da Modon,

7. Γ. Πετρόπουλος, Μνημεῖα τοῦ μεταβυζαντινοῦ δικαίου, τόμος 4, Ἀθήνα 1962.

8. Γ. Πεντόγαλος, Ἦθη καὶ ἀνθρώπινες σχέσεις στὴν Κεφαλονιά τοῦ 16ου αἰῶνα, Ἀθήνα 1977.

9. Βλ. ΒΔ, σ. 5 - 28.

Bombardier. Τὸ 1619 ὁ εὐγενῆς Νικολὸς Δαμοδὸς ζεῖ καὶ αὐτός, ὡς εὐγενῆς, στὸ Κάστρο, ἔχει ὁμῶς τὰ χτήματά του στὰ Χαβριάτα τῆς Παλικῆς. Τὸ πιθανότερο εἶναι νὰ ἀνῆκουν στὶς οἰκογένειες στρατιωτῶν ποὺ ἦλθαν ἀπὸ τὰ βενετοκρατούμενα μέρη τῆς Πελοποννήσου ὅταν τὰ κατέλαβαν οἱ Τοῦρκοι, καὶ ἐγκατεστάθησαν στὴν Κεφαλονιά. Ἄλλωστε τὸ ὄνομα τους : Da Modon, ὅπως ἀπαντᾷ καὶ στὰ παλαιότερα ἔγγραφα, εἶναι δηλωτικὸ τῆς καταγωγῆς τους ἀπὸ τὴ Μεθώνη. Σ' αὐτοὺς τοῦ στρατιῶτες ποὺ τοὺς δέχτηκαν πρόθυμα στὴν Κεφαλονιά καὶ ἐνίσχυσαν ἔτσι τὴν ἀμυνα τοῦ νησιοῦ, εἶναι γνωστὸ ὅτι οἱ Βενετοὶ παρεχώρησαν κτήματα καὶ τίτλους εὐγενείας. Γύρω στὰ 1682, ὁ γιὸς τοῦ Νικολοῦ Γιάννης ἢ Τζουάνε ἀφήνει τὸ Κάστρο καὶ ἐρχεται νὰ ἐγκατασταθεῖ ὀριστικὰ στὰ Χαβριάτα ὅπου βρίσκεται ἡ χτηματικὴ περιουσία του. Τὸν ἀκολουθεῖ καὶ ἡ μητέρα του, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ἓνας σοβαρὸς μάρτυρας γιὰ τὴν ἐποχὴ αὐτῆ, ὁ κώδικας τῆς συναδελφικῆς ἐκκλησίας τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῶν Χαβριάτων¹⁰. Ὁ Γιάννης θὰ ζήσει στὸ χωριὸ του μὲ τὴ γυναίκα του, τὴ σίβρα Μαργαρίτα καὶ τὰ παιδιὰ του : τὸν Φραγκίσκο, τὸν Γιάκουμο καὶ τὸν Πιέρο. Ἐχῶ καταλήξει στὸ συμπέρασμα ὅτι γιὸς του ἦταν καὶ ὁ Ἀντώνιος, ποὺ σπούδασε στὴν Πάδοβα ὡς τὸ 1694. Ὁ Φραγκίσκος¹¹, ὁ πατέρας τοῦ φιλοσόφου, σπούδασε κι' αὐτὸς στὸ Φλαγγινειανὸ σχολεῖο τῆς Βενετίας, δὲν συνέχισε ὁμῶς τίς σπουδές του στὸ πανεπιστήμιον τῆς Πάδοβας ὅπως ἐσκόπευε, γιὰτὶ παντρεύτηκε σὲ νεαρῇ ἡλικίᾳ τὴν Φιλαντρία Μοσχοπούλου, ἀπὸ εὐγενικὴ οἰκογένεια τοῦ χωριοῦ τους, κόρη τοῦ ἱερέα Στάθη Μοσχόπουλου καὶ ἀδελφῆ τοῦ ἱερέα Βενέδικτου Μοσχόπουλου, ἐφημέριου τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῆς ἐλληνικῆς Κοινοτήτας τῆς Βενετίας, ποὺ ἀποτέλεσε γιὰ χρόνια ἐκλεκτὸ μέλος της. Ὁ Φραγκίσκος καὶ ἡ Φιλαντρία ἀπέκτησαν πέντε παιδιὰ : τὸν Γιάννη, τὸν Βικέντιο, τὸν Πιέρο, τὸν Νικολὸ καὶ τὸν Γιάκουμο. Ἀπ' αὐτοὺς ἀπέκτησε ἀπόγονο μονάχα ὁ Νικολός, τὸν Στάθη, ποὺ εἶναι καὶ τὸ τελευταῖο μέλος τῆς οἰκογένειας. Παρουσιάζεται γιὰ τελευταία φορὰ τὸ Σεπτέμβριον τοῦ 1790 νὰ τακτοποιεῖ χρέος του πρὸς τὴν οἰκογένεια Τζιτζέλη ὑποθηκεύοντας κτήματά του, ἀμπέλια μοσχάτα στὰ Στερνικολάτα.

10. Ε. Κουρούκλης, Κεφαλληνιακὰ ἔγγραφα τῆς ἐνετοκρατίας — Κώδιξ τοῦ ἐν Χαβριάτοις ναοῦ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, Ἑλληνικὰ 5 (1932), σ. 91 - 106 (στὸ ἐξῆς : Κώδιξ).

11. Βλ. ΒΔ, σ. 22 κ.έ.

Ἀπὸ τὶς τέσσερις διαθῆκες (Δ1, Δ2, Δ3, Δ4, Δ4α), οἱ τρεῖς εἶναι γυναικῶν καὶ ἡ μία τοῦ Γιάννη Δαμοδοῦ, ἀδελφοῦ τοῦ Βικεντίου.

Ἡ παλιότερη διαθήκη, καταχωρισμένη στὸ βιβλίο τοῦ νοταρίου Ζήσιμου Γαλάτη, στίς 20 Σεπτεμβρίου τοῦ 1706, εἶναι τῆς ἀρχόντισσας Μαργαρίτας, χήρας τοῦ ποτὲ σιὸρ Τζουάνε Νταμοδοῦ. Συντάσσεται στὸ σπίτι της, ἐνώπιον μαρτύρων. Διαφοροποιεῖται ἀπὸ τὶς ἄλλες διαθῆκες πού ἀνακοινῶνω ἐδῶ γιὰτὶ ὁ λόγος πού τὴν ὑπαγορεύει δὲν εἶναι ὅτι προαισθάνεται νὰ πλησιάζει τὸ τέλος τῆς ζωῆς της, ὅπως συμβαίνει στίς περισσότερες περιπτώσεις, ἀλλὰ ἡ ἀπόφασή της νὰ γίνῃ καλόγρια. Πρῶτα ἐκφράζει τὴν εὐχὴ νὰ τῆ θάψουν στὸ μοναστήρι τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς τοῦ Ταφιοῦ, γνωστῆς μονῆς κοντὰ στὰ Χαβριάτα,¹² γιὰτὶ ἐκεῖ εἶναι θαμμένος ὁ ἀντρας της καὶ τὰ παιδιὰ της. Παρακαλεῖ τοὺς κληρονόμους της νὰ δώσουν στὸ μοναστήρι γιὰ θαφτικὸ της (δικαίωμα ταφῆς δηλαδὴ) καθὼς καὶ γιὰ μνημόσυνο, τὸ ποσὸ τῶν 50 δουκάτων σὲ γῆ. Τὰ κτήματά της τὰ μοιράζει στὰ τρία παιδιά της : τὸν Φραγκίσκο, τὸν Γιάκουμο καὶ τὸν Πιέρο. Ἡ περιουσία της εἶναι ἀξιόλογη καὶ προέρχεται ἀπὸ τὴν προίκα της, ὅπως δηλώνει. Ἀμπέλια, μοσχάτα καὶ σταφίδες στὰ Στερνικολάτα, μοσχάτα στὰ Βάτζα, στὰ Μερσίνια, στὸ Σώχωρο, στὸ Κακομυλάτο, στὸ Ρουμανάτο, στὸν Πλατυμπόρο καὶ στὰ Ξουλουνάτα, τοπωνύμια τὰ περισσότερα γνωστὰ καὶ ἀπὸ ἄλλες πηγές, ἀρκετὰ ἀπ' αὐτὰ σώζονται καὶ σήμερα. Τὸ σπίτι τὸ μοιράζει στὸν Φραγκίσκο καὶ τὸν Πιέρο, ἐνῶ στὸν Γιάκουμο πού λείπει ἀπὸ τὸ νησί, ἀφήνει ἓνα ἄλλο σπίτι χαμῶγι καὶ ὑποχρεώνει τὰ ἀδέλφια του νὰ τοῦ συμπληρώσουν 70 δουκάτα σὲ γῆ. Ἄν ὁ Γιάκουμος πεθάνει στὰ ξένα νὰ μοιράζονται τὸ μερίδιό του τ' ἀδέλφια του, χωρὶς νὰ ἔχουν ὑποχρέωση νὰ πληρώσουν καὶ τὰ χρέη του.

1. ΔΙΑΘΗΚΗ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΣ ΧΗΡΑΣ ΤΖΟΥΑΝΕ ΝΤΑΜΟΔΟΥ

1706 Σεπτεμβρίου 20

1. Τ.Ι.Α.Κ., Νοταριακὸ Ἀρχεῖο, ἀρ. 265 Γαλάτης Ζήσιμος¹³, Βιβλίο I, σ. 21 - 21β

1706 Σεπτεμβρίου 20

Τὴν σήμερον σὶν υκῶαν τῆς ἀρχόντισσας χήρας τοῦ ποτὲ Sr Τζουάνε Ταμοδοῦ ἐνεφανίστι ἐμπροστέ μου καὶ τὸν κάτοθε τιμίον μαρτίρον ὁ ἀνοθε ἀρχόντισσα ὀνόματι κυράτζα Μαργαρίτα καὶ λέγει πὸς ἐπιδὶ τις καὶ ἀπὸ ἰδίας τις θέλισεως καὶ καλὶς προουρέσεως μὴ βιαζούμενι ἀπὸ τινα, θέλοντας νὰ γένῃ καλόγρια, θέλι καὶ πηγὶ τὴν περούσα διαθήκην καὶ καθολικὴν τις διόρ-

12. Βλ. Ἡ. Τσιτσελη, δ.π., τόμος 2, σ. 336 κ.έ.

13. ΝΑΚ, σ. 93, ἀρ. 265 Γαλάτης Ζήσιμος, Κατῶη, 1704 - 1720.

τοσι. Ἐν πρότ(οι)ς λέγου ἀφίνοι τιν κατά Θεόν ἀγάπη καὶ σιγχόρισιν πάσα-
 χριστιανὸν ζιτόντας καὶ ἐγὼ ἀπὸ δάφθους τὴν αὐτὴν σιγχόρισιν. Πεθινίσκον-
 τας θέλω νὰ ὑμε θαμένι ὑστὸ μοναστήρι τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς στ' Ἀτα-
 φιοῦ ὑστὸν τάφο ὁποῦ ἔνε θαμένος ὁ ἀντρας μου καὶ τὰ πεδιά μου, καὶ διὰ
 θαφτικὸ μου καὶ μνιμόσινό μου νὰ ἔχουνε ὀμπλιγο τὰ πεδιά μου νὰ δίνουνε
 ὑσὲ τόσι γις δονκάτα πενήντα, Νο 50 ὑστὸ ἄνο μοναστήρι. Ἀφίνο τιν ἐφχί
 μου τοῦν πεδιόγε μου τὰ ὁποῖα ἀφήνω κυρίους καὶ καθολικοὺς κληρονόμους
 ὑγουν τὰ τρία μου πεντιά: Στ Φραγγίσκο, Στ Γιάκουμο καὶ Πιέρου. Θέλω
 περὸ ὅτι ἀπὸ τὰ πράμα μου νὰ ἔχι ὁ γιός μου ὁ Φραγγίσκος τὶς σταφίδες
 καὶ μωσχάτα καὶ ἀμπέλι καὶ χοράφια ὑστὰ Στερνικολάτα δλα καὶ ὁ ὑός μου
 ὁ Γιάκουμος τὰ μωσχάτα ὑστὰ Βατζά, στὰ Μερσίγια δλα καὶ τόσα χόρον
 ἀπὸ τὴ μισολιθιά τῆ μεγάλη νὰ παγιέν ὅς ὑσ τῆ Κακομιλάτο στὶ στράτα τοῦ
 Γαλάτι καὶ Ἀνίνου καὶ τὸ χωράφι ὑστὸν Ἅγιο Βασίλι μὲ κίνο ὁποῦ ἔχουμε
 ἀλακτὸ ἀπὸ τὴ κληρονομία τοῦ κουνιάδου μου ποτὲ Στ Δημήτρι Πλαρινουῦ,
 καὶ ὁ ὑός μου ὁ Πιέρου τὴ σταφίδα στὶ Ρουμανάτο καὶ σταφίδα καὶ φιτία
 ὑστὰ Πλατιμπόρον: καὶ μωσχάτα ὑσ τὰ Ξιλουνάτα καὶ τὸ ἐπίλιπον Σόχο-
 ρον ἀπὸ τῆ μισολιθιά νὰ ἔρτι ἔγος τὸ σπίτι μὲ κίνο ὁπου ἔχουμε ἀλακτὸ ἀπὸ
 τὴ κληρονομία τοῦ ποτὲ Θεομᾶ Σαμικοῦ. Ἀκόμη ἀπαργιάζουν τοῦ γιοῦ μου
 τοῦ Φραγγίσκου τὸ μισὸ σπίτι κατά πού ἔνε ὁ μισόπυργος ὑστὸ κατόγι ἔγος
 ὑστὸ ξόπορτο καὶ τὸ ἐπίλιπον ἀπὸ τὸ μισόπυργος ἔγος τοῦ Τετραδούλι μὲ
 τὸν τόπο τοῦ Βουτζινὰ τὸ ἀπαργιάζο τοῦ γιοῦ μου τοῦ Πιέρου μὲ ὀμπλιγο
 περὸ τοῦ γιοῦ μου τοῦ Φραγγίσκου καὶ Πιέρου νὰ ἀπαργιάσουνε τοῦ γιοῦ
 μου τοῦ Γιάκουμου τὸ μερτικὸ τους ὅκ τὸ σπίτι τὸ χαμῶγι πού ἔχουνε ἀντάμα
 ἀνάμεσα τοῦ Σαμικοῦ καὶ στράτα στοῦ Λικόπουλου καὶ νὰ ἔτονε ρεφάρουνε
 καὶ ὅς ἐβδομήντα δονκάτονε γις δικιά τους. Τὸ πράμα ὁπου πάργιασα τοῦ
 γιοῦ μου τοῦ Πιέρου τοῦ τὰ παργιάζω πᾶσα φορὰ ὁποῦ ἔχε ἔρτιν στὶ Κεφα-
 λονιά νὰ ἔχουνε ὀμπλιγο τὰ ἄλα πεδιά νὰ τοῦ δίνουνε, ἀλέως τρόπου ὁποῦ ὁ
 Θεός νὰ μὴν ἔχε τὸ ὀόσι καὶ ἔχε πεθάνι, θέλω τάνοθεν ὑποστατικὰ καὶ τὸ
 σπίτι ὁποῦ τοῦ ἄφισα διὰ πάρτιν του νὰ ἔνε τοῦν ἄλουνε μου διόνουνε πεδιόγε,
 μὴν ἀφίνοντας ὀμπλιγάδια ἔτε χρέγια ἂν ἔχε κάμι ὁ ἄνωθεν γιός μου ὁ Πιέρ-
 ρος ἐπιδὶ στὸ γνόμι μου ἔνε ὅτι ἂν ἔρτι ὁ ἕδιος νὰ τοῦ ἔχι ἀλέως νὰ ἔνε τοῦ
 γιοῦ μου τοῦ Φραγγίσκου καὶ Γιάκουμου καὶ ἔτοῦτο ὁποῦ ἔχε ἀσενιάρου
 πᾶσα ἔνας διὰ μερτικὸ του μὴν ἔμπορόντας νὰ βάνι διαφορὰ ὑσ τὸν ἔτερον
 μόνε νὰ ἔνε βέβεο πᾶσα ἔνας στὸ ποσεσιὸν στὰ ποστατικὰ ποῦχα του ἀσε-
 νιάρου, ἐπιδὶ καὶ νὰ ἔνε ἐδικὰ μου μὲ τὴν ἀσενιατζιὸ ὁποῦ ἔλαβα ὑστὸ πρι-
 κνὸ μου. Καὶ ὁ παρὸν θέλω νὰ ἔνε πρότι καὶ ὑστερη μου διαθίκι ἀγρικόντας
 κομένι πᾶσα ἄλι ὁπου ἔχε ἔχω καμομένι τόσο διαθίκι ὅσο κοντίκολο, νὰ μὴν
 ἀξίζου τίποτες ὅσαν νὰ ἔτανε καὶ ἀκάμοτη. Ἐπιδὶ κὲ τὰ πεδιά μου νὰ ἐμι-
 ρασανε τὸ πράμα τὸ πατρογονικὸ τους καὶ ἐπιτα νὰ ἀκουστάρουνε καὶ ἄλο
 καὶ τόρα νὰν τὸ ἐμηράσανε, θέλω ἀπάνου στὴν ἐφχί μου νὰ μὴν ἔχε βάλι πού-

λιὸ κανὶς διαφορὰ μόνε νὰ τὴν ἔχουνε στέρει, βέβεγι καὶ ἀπαρασάλεφθι διὰ νὰ λῖπουνε ἀπὸ κρίσεις καὶ δεσγούστα. Καὶ ἐτοῦτο τὸ κάνο διὰ νὰ ζοῦνε σὲ ἀγάπῃ. Καὶ ἐτζί ἐτελίωσε ὅς μαρτιρίας το κάτοθεν ἐγραμένο ἀξιοπίστον μαρτίρον

† Ἀλέξιος ἱερές ὁ μαρτιρο τὰ ἀνωθε

† Βαλιάνο ἱερεὺς ὁ Μοσχόπουλος μαρτυρῶ τὰ ἀνωθεν

Ἀναστάση Μοσχόπουλος μαρτιρὸ τὰ ἀνωθε

ΣΧΟΛΙΑ

Ἡ ἀπόφαση τῆς Μαργαρίτας νὰ γίνεῖ καλόγρια μετὰ τὸ θάνατο τοῦ ἀντρα τῆς δὲν εἶναι κάτι ἀσυνήθιστο γιὰ τὴν ἐποχὴ, δὲν μᾶς πληροφορεῖ ὁμως γιὰ τὸν τόπο πού σκοπεύει ν' ἀποσυρθεῖ, ἀφοῦ τὸ μοναστήρι τῆς προτίμησής τῆς, τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς, εἶναι ἀνδρῶν. Ἴσως θὰ πρέπει νὰ ὑποθέσουμε ὅτι ὑπῆρχε κάποιο μετόχι τοῦ ὅπου ἀποσύρθηκε. Ἐχουμε ἀπὸ τὸν ἱστορικὸ Τσιτσέλη τὴ μαρτυρία, ὅτι στὸ μετόχι τῆς μονῆς, πού βρίσκεται στὴ λαγκάδα τοῦ Βουνιοῦ, μόνασε στὸ τέλος τοῦ 17ου αἰ. ἡ Δήμητρα Βλασσπούλου¹⁴, σύζυγος Δημητρίου Ἀννίνου, πού τὸ εἶχε παραχωρήσει ἡ ἴδια.

Ὅπως ἀναφέρει ἡ σιόρα Μαργαρίτα, στὴν Ἀγία Παρασκευὴ εἶναι θαμμένος ὁ ἀντρας τῆς καὶ τὰ παιδιά τῆς, γεγονός πού ὑποδηλώνει στενοὺς δεσμοὺς τῆς οἰκογένειας μὲ τὴ μονή¹⁵. Ἔτσι ὁδηγήθηκα στὴν ἀκόλουθη ὑπόθεση: Ἐνα χρόνο ἐνωρίτερα, τὸ 1705, ἔχει πεθάνει ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς, Ἀνθιμος Δαμοδός, πού κατεῖχε αὐτὸ τὸ ἀξίωμα ἀπὸ τὸ 1694. Μήπως πρόκειται γιὰ τὸ γιό τῆς, πού θὰ πρέπει νὰ τὸν ταυτίσουμε μὲ τὸν Ἀντώνιο Δαμοδὸ πού σπούδασε στὴν Πάδοβα, ὡς τὸ 1694, νομικά¹⁶; Ὁ Γιάκουμος κάνει μιὰ μοναδικὴ ἐμφάνιση ἕνα χρόνο ἀργότερα, τὸ 1707. Ἀνταλλάσσει τὸ κτῆμα τοῦ στὸ Ἅγιο Βασίλειο μὲ ἀμπέλι στὰ Βάτζα. Δὲν ξαναφαίνεται. Ὁ Πιέρος ἐμφανίζεται ὡς μάρτυρας τὸ 1705 καὶ ὕστερα χάνονται τὰ ἴχνη του. Τὰ κτηματὰ τους φαίνεται ὅτι κληρονόμησε ὁ ἀδελφός τους Φραγκίσκος (ἀνιχνεύονται σὲ διάφορες συμβολαιογραφικὲς πράξεις), καὶ ἔδωσε τὰ ὀνόματά τους στὰ μικρότερα παιδιά του.

Ἡ δεύτερη διαθήκη εἶναι τῆς μητέρας τοῦ Βικεντίου, Φιλαντρίας, καὶ ἔχει συνταχτεῖ ἀπὸ τὸ νοτάριο Ἰωάννη Γαλάτη στὶς 27 Ἰανουαρίου 1737, τέσσερις μῆνες πρὶν ἀπὸ τὸ θάνατό τῆς. Ἀφήνει στὰ παιδιά τῆς τὰ χτήματα πού πῆρε ἀπὸ τὴν προίκα τῆς μὲ τὴ «βαδία» τῆς, καὶ ἐκφράζει τὴν εὐχὴ νὰ διεκδικήσουν καὶ ὅτι ἔχει ἀκόμη δικαίωμα νὰ λάβει ἀπὸ τὸ προικιό τῆς. Ὅποιος ἀνοιαστεῖ» νὰ μπορεῖ νὰ τὰ παίρνει ὅλα ὅσα τῆς χρωστοῦν, καὶ νὰ

14. Βλ. Ἡ. Τσιτσέλη, ὁ.π., σ. 337.

15. Ὁ.π., σ. 340. Ὁ Τσιτσέλης ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἀνθιμος Δαμοδός ἦταν ὁ ἡγούμενος τῆς Μονῆς τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς Ταφιοῦ ἀπὸ τὸ 1694 - 1705. Τὸ 1694 καὶ ὁ Φραγκίσκος Δαμοδός ἐγκατέλειψε τὶς σπουδές του στὴν Πάδοβα καὶ παντρεύτηκε. Ἡ φιλὴ λογία ζωγράφος Ντιάνα Ἀντωνακάτου μὲ ἐπληροφόρησε ὅτι ὡς σήμερα διασώζεται ἡ παράδοση ὅτι ὁ φιλόσοφος Βικέντιος Δαμοδός συχνὰ ἀποσυρόταν στὸ μοναστήρι τοῦ Ταφιοῦ καὶ μελετοῦσε. Τὴν εὐχαριστῶ.

16. Βλ. ΒΔ, σ. 28.

παίρνει ὕστερα τὸ μερτικό του ὁποῖος ἀδελφὸς θὰ θελήσει νὰ πληρώσει καὶ τὸ μερίδιό του στὰ ἔξοδα ποῦ ἔγιναν κατὰ τὶς διαδικασίες. Ἀφήνει στὸν Γιαννάκη καὶ τὸν σιὸρ δετόρο (ἐννοεῖ τὸν Βικέντιο) χτήματα καὶ τοὺς ὀρίζει κυρίους καὶ καθολικοὺς κληρονόμους τῆς σὲ ὅ,τι ἄλλο τῆς βρίσκεται στὴν προικῶα περιουσία τῆς. Στὰ στερνά τῆς παιδιά, τὸ σιὸρ Νικολέτο καὶ σιὸρ Γιάκουμο, τοὺς ἀφήνει ἀπὸ κοινοῦ τὴ γῆ ἀπὸ χτήμα σταφίδα στὰ Στερνικολάτα. Τὰ κληροδοτήματα εἶναι καταπιστευματικά, δὲν ἔχουν δηλαδὴ τὸ δικαίωμα νὰ τὰ πουλᾶνε οὔτε νὰ τὰ ὑποθηκεύουν γιὰ χρέη ἀλλὰ νὰ περνᾶνε ἀπὸ ἄρρενα σὲ ἄρρενα μέλη τῆς οἰκογένειας. Ἐὰν δὲν ὑπάρχουν ἄρρενες ἀδελφοὶ τότε νὰ τὰ κληρονομοῦν ἄρρενα μέλη τῆς πατρικῆς τῆς οἰκογένειας, ἂν ὑπάρχουν, ἄλλοιῶς νὰ τὰ κληρονομοῦν γυναῖκες.

2. ΔΙΑΘΗΚΗ ΦΙΛΑΝΤΡΙΑΣ ΣΥΖΥΓΟΥ ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΝΤΑΜΟΔΟΥ

1737 Ἰανουαρίου 27

2. Τ.Ι.Α.Κ., Νοταριακὸ Ἀρχεῖο, ἀρ. 393 Γαλάτης Ἰωάννης 17

1737 Γενάρηου 27.

Τὴν σήμερον ἤρξε ὁ Sr Νικολέτος Νταμοδὸς βαλμένος ἀπὸ τὴν ἀρκόντισα τὴν Sra μάρε του, γηνὴ τοῦ Sr Φραντζέσκου Νταμοδό, ὠνόματη κυράτσα Φηλαντρήα, καὶ ἔτζη ἐπῆγα καὶ ἠβρηκάτην εἰς τὴν κλήνη τῆς κειτούμενη. Καὶ ἐρότηξα ἀφτὴν ἂν τὸν ἔβαλε νὰ ἔλθι δηὰ ἐμένα καὶ μοῦ ἤπε νὲ τὸν ἔβαλα. Καὶ ἐρότηξα ἀφτὴν τὴ θέλη ἀπὸ ἐμένα τὸν νοατάρηον καὶ μοῦ ἤπε πὸς νὰ κάμη διαθήκη καὶ καθολικὴ τῆς διόρθωση. Βλέποντάς τη τὸ ληπὸν πὸς ἔχῃ σόας τὸν νοῦ καὶ τὰς φρένας καὶ πάσας τὰς ἐσθλίσης τοῦ σώματος ἢ γηνὴ καὶ τὴν λαλιὰν καθαρὰν, βάνον τῆς ἀρχὴν λέγοντάς μου οὔτος: πὸς ἀφήνη τὴν κατὰ Θεὸν ἀγάπη καὶ συγχώρηση πάντων τὸν ἐφσεβὸν καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν ἠνπερ μέλη καὶ ἀφτὴ λάβη διὰ παν ἐξ ἀφτούς. Ἐτῆ λέγει πὸς θέλει ὅτι τὰ τέσερά τῆς πεδηὰ νὰ ἔχουν καθένας ὄτη κρατὴ καὶ νομέβη ἀπὸ τὸ πρᾶμα ὅπου ἔπαρε εἰς τὴν βαδίαν τῆς καὶ περηπλέον νὰ ἠμποροῦν δλη ἀντάμα ἢ καὶ καθένας χορηστὰ νὰ πλεροθοῦν ἢς ὅτη τῆς λήπετε ἀπὸ τὸ πρᾶτικον τις καὶ εἰς ὅτη τῆς ἐπῆραν ἀπὸ τὴν βαδίαν τῆς, μὲ τοῦτον ὅτη ἂν δὲν ἤθελε θελήσουν νὰν τὸ ζητήσουν δλη νὰ ἠμπορῆ νὰ λαβένη ὄλο τὸ κρέδητό τῆς ὄπηο τῆς πεδὴ ἤχε γνηαστῆ καὶ εἰστερα, ἂν τὰ ἄλα τῆς πεδηὰ δλα κη ἂν ἔνα ἤθελε πλερόση τὲς μερτικὲς του ἔξοδες ὅπου ἔγηναν νὰ πέρνη τὸ μερτικό του ἀντάμα μὲ ἐκῆνον ὅπου τὸ προτογήρεψε. Ἐτῆ λέγει πὸς ἀφήνει τοῦ πεδηοῦ τῆς τοῦ Sr Γιαννάκη τὰ κλήματα τοῦ μοσχάτου εἰς τὰ Στερνηκολάτα, ὅπου ἢ γῆς ἦνε ἐδικὴ του. Ἀκόμη λέγη ὅτη ἀφήνη τοῦ ἄνωθεν Sr Γιαννάκη τῆς γῆς σταφίδος εἰς τὸ Πλατημπόρο ὅπου τὰ κλήματα ἦνε δικά του καὶ τὴν

17. Βλ. ΝΑΚ, σ. 113, ἀρ. 393 Γαλάτης Ἰωάννης, Κατῶ 1734 - 1773.

ἄλλη γῆς τῆς σταφίδος συνκολὰ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον, ὅπου τὰ κλήματα ἦνε τῶν ἀδελφόνε της, τὴν ἀφήνη τοῦ παιδιοῦ της τοῦ Sr δετόρου. *Ἐτη λέγει πὸς ἀφήνη κίρηους καὶ καθοληκοὺς κληρονόμους νὰ ἔχουν ὅτη ἄλο τῆς ἠβρήσκειται καὶ ἦστο φόντο της δοτάλ. Τὸ Sr Νηκολέτο καὶ Sr Γηάκουμο, εἰς τὰ στερνά της πεδηά, κονπρέζα εἰς σταφίδα στὰ Στερνηκολάτα, ἦγουν τὴ γῆς, ὡπου τὰ κλήματα εἶναι τῆς κληρονομιάς τοῦ ποτὲ Γηάνη Σαμηκοῦ, τὴν ὀπήαν ἦχε λάβη ἀπὸ τὰ πεδηά της διὰ τὴ σταφίδα εἰς τὰ Βάτζα, ὡπου ἔδοσαν τοῦ Μηνιάτη καὶ θέλη ὅτη ἡ κληρονόμοι της νὰ νε [.] ὡτη νὰ πηένη ἀπὸ κληρονομηὰ ἢς κληρονομηάν [.] πεδηόν της εἰς ἅπαντας εἶνας ὦλον της τὸ πρᾶμα ὅπου ὅς ἄνοθεν ἀφησε καθενὸς καὶ ὀπηο της δὲν ἔχη κάμη κληρονομηὰ νὰ κληρονομάη τὸ ἄλλο καὶ ἡ κληρονομηὰ του καὶ οὔτο εἰς ἅπαντας εἶνας. Περὶ πλέον θέλη ὅτι τὸ ἄνωθεν πρᾶγμα της νὰ μὴν ἦνε ὀμπληγάδο δηὰ κανένα χρέος τοῦ πεδηόνε της, οὔτε νὰ ἦμπορη κανένα ἀπὸ τὰ πεδηά της νὰ δησπονέρη εἰς κανένα τρόπον ἀπὸ τὸ πρᾶγμα της καὶ ἂν κανένα της πεδηά ἦχε πουλήσι ἢ χάρη εἰς ἄλλον τρόπον δισπονέρη κἂν ἦχε ἦπη νὰ τοὺς πάρη τὸ φροῦτο δηὰ χρέη κανέναν νὰ ἦνε κακὰ καμωμένα ἢ δησποζητσηὸν καὶ νὰ μὴν ἄμπορη καὶ κανὴς νὰ τοὺς πάρη τὸ φροῦτο, μόνον ἐφθίς τὰ ἄλα της πεδηά νᾶχουν ἀτζηὸν νὰ κόβουν τὶς δησποζητσηιόνες καὶ νὰ πέρνουν τὰ ὑποστατηκά, μὰ ἂν ὀπηος ἦχε πουλήσι ἢθελε ἔχη κληρονόμους κἂν νᾶχουν τὴν προτήμησι νὰ κόβουν τῆς δησποζητσηιόνες. *Ἐτη θέλη ὡτη μὲ τὴν ἦδιαν κοντηζηὸν νὰ μὴν ἦμπορη νὰ γήνετε ποτὲ καμηᾶς λογιῆς δησποζητσηιόνες νὰ περνᾶη τὸ ἄνωθεν πρᾶγμα της εἰς τοὺς παντοτηνοὺς κληρονόμους τοῦ πεδηόνε της ὡστε ὅπου δησπονέροντας ὁ ἕνας ἐφθίς ζόντος του νὰ πέρνη ὁ ἄλος τὰ ὑποστατηκά ὅς ἄνοθεν, μήτε νὰ ἦνε ὀμπληγάδα τὰ φροῦτα δηὰ κενενὸς χρέη εἰς τοὺς ἅπαντας εἶνας καὶ ἂ δὲν ἦθελε ἦνμπορη ὁ χρεοφηλέτης ἦὸς της ἢ κληρονομη τοῦ ἦοῦ της νὰ ἐμποδίση μὲ τὴν παροῦσα δηαθίκιν τοὺς κρεδητόρους νὰ πάρουν τὰ φροῦτα τοῦ ἦποστατικοῦ, τότε νὰ ἔχη ἀτζηὸν κάθε ἄλο της πεδηά ἢ κληρονόμος τὸν πεδηόνε της νὰ πέρνη τὰ ἦποστατικὰ, δηατή θέλει ὅτι τὸ πρᾶμα της καὶ φροῦτα τὸν ἦποστατικόνε της νὰ μὴν σταθοῦνε οὔτε μήαν ὄραν ἔξο ἀπ τὰ πεδηά της καὶ παντοτηνοὺς κληρονόμους τοῦ πεδηόν της ἢς ἄλον ξένον πρόσοπον. *Ἐτη λέγη ὅτη ἂν τὸν ποτὲ κερὸν ἦχε τελειόση ἢ κληρονομηὰ τὸν πεδηόν της τότε ὁ ἦστερος κληρονόμος νὰ μὴν ἔχη ἐξουσίαν νὰ πουλήη τήποτις ἀπὸ τὸ φροῦτο της δοτάλ, οὔτε εἰς κανένα ἄλλον τρόπον νὰ τὸ δησπονέρη, ἀλὰ ὄλο τὸ αὐτὸ φόντο της δοτάλ νὰ παένη εἰς τὴν κληρονομήαν τοῦ πατρὸς της τὴν ἀρσενικὴν ἢ θηλικὴν, ἂν ἦχε λήψη ἢ ἀρσενικὴν, ὡπου τὸν κερὸν ἐκεῖνον ἦθελε βρεθί. *Ἐρώτησά την ἂν ἦθελε ἄλο τήποτις καὶ μοῦ ἦπε ὄχη, μόνον ἢ παροῦσα θέλη νὰ ἦνε σόα, στέρρη, βέβρη καὶ ἀπαρασάλεφτη ὅς ἡ μόνη μὲ τὸ θέλημά της καὶ ὄτη ἄλλη ἦχε βρεθί νὰ μὴν ἀξήζη ὀπερ χαρτὴ ἀγραφο ἦπὸ μαοτηρίας τὸν παρόντον ἐβλαβεστάτον ἦρέον :

Παπά Κυρ 'Αντωνίου Μοσχοπούλου και παπά Κυρ Γεώργιου Γαλάτη
 Παπά 'Αντώνις Μοσχόπουλος ὕμουν παρόν και μαρτυρὸ τὰ ἄνωθεν
 Γεώργιος ἱερεὺς ὁ Γαλάτης ἴμουν παρόν και μαρτυρὸ τὰ ἄνωθεν

I πουμπλικατζιὸν ἴνε ις φίλα δεκατέσσερα, Νο 14

φ. 14: 1737 Μαγίου 10, Τὴν σήμερόν ἐπουπληκάρησα τὴν διαθήκην τῆς ποτὲ
 Φιλαντρίας Μοσχοπούλενας γυνὴ τοῦ Sr Φραντζέσκου Νταμοδό, γενιμένι ἠπὸ
 χιρός μου εἰς τὸ παρόν προτόκολο εἰς σὶ ἡκοσιεπτὰ Νο 27 τοῦ ἀπερα-
 σμένου Γεναρήου ἔνδον τοῦ ναοῦ τῆς Ὑπεράγιας Θεοτόκου τοῦ Χαβρηάδον
 εἰς μαρτυρίας τὸν ἐβλαβεσιάτον ἡερέον ἠπογράφοντας

Παπά 'Αντώνις Μοσχόπουλος ἑφημέριος τοῦ ἄνωθεν ναοῦ μαρτυρὸ
 Παπά Γιάνις Κουρούκλις ἑφημέριος τοῦ ἄνωθεν ναοῦ μαρτυρὸ

ΣΧΟΛΙΑ

Εἶναι γνωστὸ ἀπὸ ἔγγραφο πὸ ἔχω δημοσιεύσει παλαιότερα ὅτι ὁ γάμος τῆς Φι-
 λανδρίας μετὰ τὸ Φραγκίσκο Δαμοδό δὲν ἦταν εὐτυχισμένος¹⁸. Τὰ σύννεφα ἀρχισαν νὰ
 συγκεντρώνονται ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια τοῦ γάμου τους. Ἀπὸ τὴν ἴδια πηγὴ εἶχαμε τὴν
 πληροφορίαν ὅτι ἀργότερα, τὸ 1724 ζήτησε ἐξασφάλισιν τῆς προίκας τῆς, γιὰτὶ κινδύνευε
 ἀπὸ τὰ χρεὴ καὶ τὶς σπατάλες τοῦ ἀνδρα τῆς. Τώρα, ὅπως ἀναφέρει ἡ ἴδια, φαίνεται ὅτι
 προχώρησε στὴ διαδικασία τῆς βαδίας, τοῦ *vadimonio*¹⁹, τῆς πράξεως δηλαδὴ πὸ
 ἐκήρυττε ἀποδεδειγμένη τὴν προίκα, προκειμένου νὰ ἀποδοθεῖ στὴ γυναῖκα ἢ τοὺς κλη-
 ρονόμους τῆς, μετὰ τὸ θάνατο τοῦ συζύγου τῆς ἢ τὴ διάλυση τοῦ γάμου. Γνωρίζουμε ὅτι
 ὁ Φραγκίσκος πέθανε πολὺ ἀργότερα, τὸ 1749, στὴ Βενετία, γεγονός πὸ μᾶς ὁδηγεῖ στὴν
 ὑπόθεση ὅτι ὁ γάμος τους διαλύθηκε μετὰ τὸ 1724. Ἡ ὑπόθεση αὐτὴ ἐνισχύεται καὶ ἀπὸ
 τὸ ὅτι δὲν τὸν ἀναφέρει καθόλου στὴ διαθήκη τῆς. Φαίνεται μάλιστα ὅτι διεκδικεῖ ἀκόμη
 μέρος τῆς προίκας τῆς, ὅπως προκύπτει καὶ ἀπὸ ἄλλο μεταγενέστερο ἔγγραφο πὸ θὰ
 ἀνακοινώσω παρακάτω.

Τὰ στερνά τῆς παιδιὰ, ὁ Νικολέτος καὶ ὁ Γιάκουμος φαίνεται ὅτι γεννήθηκαν ἀρ-
 κετὰ μετὰ τὰ μεγάλα ἀδελφία τους. Ἡ ἐμφάνισή τους στοὺς νοταριακοὺς κώδικες, ὅπου
 ὑπογράφουν ὡς μάρτυρες ἀφοῦ ἐνηλικιωθοῦν, μετὰ ἓνα χρόνο διαφορά ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλο,
 ὑποδηλώνει ὅτι γεννήθηκαν γύρω στὸ 1710 - 1711, ἐποχὴ πὸ βρίσκεται ὁ Φραγκίσκος
 στὴν Κεφαλονιά, ἴσως σὲ κάποια προσπάθεια συμφιλίωσης τοῦ ζευγαριοῦ, μάταια ὅπως
 φανερώνουν τὰ γεγονότα πὸ ἀκολούθησαν. Ὁ Πιέρος²⁰, πὸ σπούδαζε στὸ Φλαγγινια-
 νό, τὸ 1721, παρουσιάζεται γιὰ τελευταία φορὰ τὸ 1730. Φιλάσθενος ἀπὸ μαθητῆς, μάλ-
 λον πέθανε νέος καὶ ἔτσι δὲν ἀναφέρεται στὴ διαθήκη. Ἡ Φιλανδρία πέθανε τὸ Μάιο τοῦ
 1737, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὴ δημοσίευση τῆς διαθήκης τῆς, πὸ περιέχεται στὸ ἴδιο
 νοταριακὸ βιβλίον.

18. Βλ. ΒΔ, σ. 22 - 25 καὶ σ. 366 - 369.

19. Βλ. Δανιήλ Μανίν, Περὶ τῆς ἀστικῆς, ἐμπορικῆς καὶ ποινικῆς τῶν Ἑ-
 νετῶν Νομοθεσίας. Μετάφραση Μ. Ἰδρωμένου Κέρκυρα 1889, σ. 31 κ.έ. Σημειώνω
 ἀκόμη ὅτι βαδία εἶχε κάμει καὶ ἡ σιόρα Μαργαρίτα, πεθερὰ τῆς Φιλαντρίας, ὅπως προ-
 κύπτει ἀπὸ ἄλλη πηγὴ. Ὁ φίλος ἱστορικός Νίκος Μοσχονᾶς μ' ἐπληροφόρησε ὅτι κατὰ
 τὶς ἔρευνες του στὸ Ἱστορικὸ Ἀρχεῖο Κεφαλληνίας ἔχει ἐπισημάνει μεγάλο ἀριθμὸ ἐγ-
 γράφων πὸ ἀναφέρονται στὴ διαδικασία τῆς βαδίας (*vadimonio*), γεγονός πὸ ἀξίζει
 νὰ μελετηθεῖ, νομίζω, ἀπὸ ἀποψη κοινωνικῆ.

20 Βλ. ΒΔ, σ. 27.

Ἡ τρίτη διαθήκη εἶναι τοῦ Sr Γιαννάκη Νταμοδοῦ, ἀδελφοῦ τοῦ Βικεντίου, καταχωρισμένη στὸ νοταριακὸ βιβλίο τοῦ Γαλάτη Λάσκαρη²¹, στὶς 13 Δεκεμβρίου τοῦ 1759. Ἀπὸ τῆς διατύπωσης τῆς διαθήκης προκύπτει ὅτι ὁ Γιάννης δὲν ἔχει δική του οἰκογένεια, σύζυγο καὶ παιδιά. Ἀφήνει γιὰ τὴν ψυχὴ του στὴν ἐκκλησία τῶν Χαβριάτων (πρόκειται γιὰ τὴν ἐκκλησία τῆς Θεοτόκου), ὅπου θὰ ταφεῖ, ἓνα χτῆμα μοσχάτο, γῆ καὶ κλήματα, στὰ Γράμπελα, στὸν ἴδιον τόπον τὰ κλήματα ἀπὸ κτῆμα ποὺ ἡ γῆ ἀνήκει στὸ Βῶρο, μὲ τὸν ὄρο νὰ τὸ «τρώγει» ὅσο ζεῖ ἡ Διαμάντω θυγατέρα τοῦ Θεοδωρῆ Μοσχόπουλου. Μετὰ τὸ θάνατό της νὰ τὸ παίρνει ἡ ἐκκλησία. Ἀφήνει ἓνα κτῆμα μοσχάτο, γῆς καὶ κλήματα, στὸν ἐκάστοτε ἐφημέριο τῆς ἐκκλησίας γιὰ μνημόσυνο. Ὅλα τὰ κινητὰ του πράγματα τὰ ἀφήνει στὴ Διαμάντω, καθὼς καὶ τὸ δικαίωμα νὰ κατοικεῖ ὅσο ζεῖ στὸ κάτω σπίτι. Σὲ ὅ,τι ἄλλο τοῦ βρίσκεται ἀφήνει κληρονόμους τὰ ἀδέλφια του, νὰ τὰ μοιράσουν ἐξίσου.

Λίγες ἡμέρες ἀργότερα, στὶς 15 Δεκεμβρίου, ὁ Γιάννης Νταμοδὸς «ἐξεπλήρωσε τὸ κοινὸν χρέος» καὶ ὁ νοτάριος «ἐδιαλάλησε τὴ διαθήκη του» μέσα εἰς τὸν ναὸν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῶν Χαβριάτων.

3. ΔΙΑΘΗΚΗ ΓΙΑΝΝΑΚΗ ΔΑΜΟΔΟΥ

1759 Δεκεμβρίου 13

3. Τ.Ι.Α.Κ., Νοταριακὸ Ἀρχεῖο, ἀρ. 407 Γαλάτης Λάσκαρης, Βιβλίο II, σ. 91 - 93.

1759 Δεκεμβρίου 13

Τὴν σήμερον ἐβρισκόμενος ὁ παρὸν Sr Γιαννακῆς Νταμοδός, ποτὲ Sr Φραντζέσκου ἐν τῇ κλίνῃ του ἐν ἀσθενία διὰ περιπεσόν καὶ φοβούμενος τὸ ἐμφνίδιον τέλος τοῦ θανάτου του μίπος καὶ ἔλθη ἐμφνιδίος καὶ ἀρπάξῃ τὴν ψυχὴν του καὶ μίνι ἀδυόρθωτος, ἔστειλε τὸν ἀδελφόν του τὸ Sr Γιάκουμο καὶ ἦλθε διὰ ἐμένα τὸν νοτάριον καὶ ἔτζη ἦλθα περευτὶς καὶ ἐρότησάτον τῇ θέλῃ ἀπὸ ἐμένα τὸν νοτάριον καὶ μοῦ ἦπε πὸς θέλῃ νὰ κάμη τὴν παρὸν διαθήκην καὶ καθολικὴν του διόρθωσιν μὴ βαζόμενος ἀπὸ τινὰ ἀλλ'ἐξιδίας του βουλήσ καὶ καλῆς προθέσεως. Καὶ ἐγὼ ἠβλέποντάς τον πὸς ἔχει σόνον τὸν νοῦ του καὶ τὰς φρένας καὶ τὴν λαλιὰ καθαρὰν καὶ πάσας τὰς ἐστήσης, ἔβαλα ἀρχὴν λέγοντας μου αὐτός : Πὸς ἀφίνι τὴν κατὰ Θεὸν ἀγάπιν καὶ συνχόρισιν πάντων τὸν εὐσεβῶν χριστιανὸν τὴν ὁποίαν ζητᾶ καὶ αὐτὸς λαβὴν ἔσαντόν. Καὶ ἐρότησά τον κατὰ τὸ χρέος μου ἂν ἀφίνι τίποτα διὰ τὴν ψυχὴν του καὶ μοῦ ἦπε πὸς ἀφίνι τὴν ἐκκλησίαν ἐδὸ εἰς τὰ Χαβριάτα ὅθεν μέλη νὰ θαντῇ, τὸ μοσχάτο, γῆς καὶ κλήματα, εἰς τὰ Γράμπελα καὶ τὰ κλήματα εἰς τὸν αὐτὸν τόπον, ὅπου ἡ γῆ εἶνε τοῦ Βόρου, διὰ μνημόσυνό του, μὲ τὴν τιούτην κοντετζιόν, ὅτι νὰ τὸ ἔχη νὰν τὸ τρώγῃ ἡ Διαμάντω, θυγατέρα ποτὲ Θεοδωρῆ Μοσχόπουλου

21. Βλ. ΝΑΚ, σ. 115, ἀρ. 407 Γαλάτης Λάσκαρης, Κατῶ 1738 - 1769.

καὶ μὲ τὸν θάνατόν της νὰ μνέσκη ἐλεύθερο τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας. Ἔτι λέγη πὸς ἀφῆνι τὸν κατὰ κερὸν εὐρισκόμενον ἐφημέριον τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας τὸ μωσχάτο, γῆς καὶ κλίματα, εἰς τὸ Καρακαλία διὰ νὰν τοῦ διαβάξουν ἕνα σαραντάρη τὸν κάθε χρόνον, ἀρχηρόντας ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς λαμπρῆς ἕως τιν ἡμέρα τῆς ἀναλήψεως καὶ λήγοντας νὰ μὴν τὸ διαβάξουν εἰς τὸν αὐτὸν κερὸν, νὰ ἦνε πρίβα καὶ νὰ μνέσκει εἰς τὴν ἐκκλησία. Ἀκόμη λέγη πὸς τῆς ἀφῆνι τῆς ἀνοθεν Διαμάντος ὅτι πρῶμα μόμπιλε ἦνε δικόν της, τόσο μέσα εἰς τὸ σπίτη ὅσῳν καὶ ὅθεν ἀλοῦ τὸ ἔχη νὰ εἶναι ἐδικόν της μιν ἰμπορόντας νὰν τῆς βάνουν καμία διαφορὰ καὶ νὰ ἠμπορῆ νὰ στέκη μέσα στὸ ἀποκάτου σπίτη ὅσοτε ζῆ. Ἀκόμα λέγη πὸς ἀφῆνι διὰ κληρονόμους του σὲ ὅτι ἄλο τοῦ ἠβρίσκετε τὰ ἀδελφία του, Sr Νικολέτο καὶ Sr Γιάκουμο νὰν τὸ ἠμιράζουν εἰς τὴν μέση. Καὶ ἐρώτησά τον ἂν ἔχη τίποτε ἄλο νὰ κάμι καὶ μοῦ ἦπε οὐχί. Ἔτζη ἕκαμα τέλος καὶ ἦτον παρὸν οἱ παρόντες ἀξιόπιστη μάρτυρες: ὁ μρ Ἀντρέας ὁ Γαλάτης ποτὲ Σπύρου καὶ μρ Δημήτρης Μωσχόπουλος τοῦ παπα κὺρ - Ἀντώνη, οἱ ὅπῃ ἦταν παρὸν ἀπαρχῆς ἕως τέλους καὶ θέλουν ὑπογράψουν καὶ θέλη βεβεόση καὶ ὁ Sr Γιαννάκις ἀπὸ χιρός του

Γιάννης Νταμοδὸς βεβεώνω

Ἀντρέας Γαλάτης ἡμουν παρὸν καὶ ἠπόγραφα

Δημήτρης Μωσχόπουλος ἡμουν παρὸν καὶ ἠπόγραφα

1759 Δεκεμβρίου 15 Τὴν σήμερον ἐδιαλάλησα τὴν διαθήκην τοῦ ποτὲ Sr Γιαννάκη Νταμοδὸ μέσα εἰς τὸν ναὸν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τὸν Χαβριάδον εἰς ἠπήκοον πάντων καὶ ἐφημερίου παπα κὺρ - Ἀντώνη Μωσχόπουλου καὶ θελη ὑπογράφη ὡς μάρτυρας τὸν ἀνοθεν

Παπα Ἀντώνη Μωσχόπουλος κ' ἐφίμεριος μαρτιρὸ

Ἀντρέας Γαλάτης μαρτιρὸ

ΣΧΟΛΙΑ

Ὁ Γιαννάκης Δαμοδὸς εἶναι γνωστός. Μὲ ἔχει ἀπασχολήσει καὶ παλαιότερα²². Πρωτότοκος γιὸς τοῦ Φραγκίσκου, μαθητῆς τοῦ Φλαγγινιανοῦ καὶ γιὰ χρόνια ἀρκετὰ φοιτητῆς στὴ Νομικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Πάδοβας, ὅπου διακρίθηκε μεταξὺ τῶν ὁμοεθνῶν του καὶ ἀνέλαβε ἀξιώματα, στὴ Nazione τῶν Ὑπερποντιῶν (Oltremarini). Ἔχω δημοσιεύσει μιὰ σειρὰ ἀπὸ ἀνέκδοτα ἔγγραφα ἀπὸ τὸ Ἀρχεῖο τῶν Riformatori ἀπ' ὅπου φαίνεται ὅτι ὑπῆρξε ἕνα πολὺ ζωηρὸ στοιχεῖο καὶ ἥρωας ἀρκετῶν ἐπεισοδίων. Ἐγκατέλειψε τῆς σπουδῆς χωρὶς νὰ πάρει τὴ «δάφνη τῶν δικαίων» καί, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὰ νεώτερα στοιχεῖα ποὺ ἔχω στὴ διαθεσὴ μου καὶ θὰ ἀνακοινώσω παρακάτω ξαναγύρισε καὶ ἔζησε στὸ χωριὸ του, ὅπου διαδραμάτισε ἕνα σοβαρὸ ρόλο στὴν μικρὴ κοινωνία τῶν Χαβριάτων. Τὸ «ὅτι ἄλλο τοῦ βρίσκεται» ποὺ τὸ ἀφήνει στὰ ἀδελφία του, νομίζω ὅτι

22. Βλ. ΒΔ, σ. 25 - 27 καὶ τῆς Ἰδίας: Ἀνέκδοτες πληροφορίες γιὰ τὸν Ἰωάννη Δαμοδὸ (1697 - 1755;) καὶ τῆς σπουδῆς του στὴν Πάδοβα. «Κεφαλληνιακά Χρονικά», 4 (1982), σ. 153 - 173.

θὰ εἶναι κυρίως χρήματα, γιατί ἀπὸ τὶς συναλλαγές του, ὅπως ἀποκαλύπτουν οἱ νοταριακὲς πράξεις, προκύπτει ὅτι διέθετε ἀρκετὰ χρήματα ὥστε νὰ τοκίζει. Ἄλλωστε τὴν ἴδια χρονιά τοῦ θανάτου του ἔχει πουλήσει ἓνα χτῆμα του.

Ἡ Διαμαντούλα θυγατέρα τοῦ Θεωдорῆ Μοσχόπουλου, ψυχοκόρη του Sr Γιαννάκη ὅπως φαίνεται, θὰ εἶναι καὶ συγγενής του ἀπὸ τὴν οἰκογένεια τῆς μητέρας του.

Στὴν τελευταία διαθήκη, τῆς Καλομοίρας χήρας τοῦ Βικεντίου Δαμοδοῦ, θὰ προτάξω ἓνα ἄλλο νοταριακὸ ἔγγραφο πού βρίσκεται σὲ ἄμεση σχέση καὶ μᾶς βοηθεῖ νὰ κατανοήσουμε καλλίτερα τὸ περιεχόμενό της.

Στὸ πρωτόκολλο τοῦ νοταρίου Λάσκαρη Γαλάτη εἶναι καταχωρισμένη, στὶς 21 Μαῦτου 1755, ἡ πράξη ἐπιστροφῆς τῆς προίκας τῆς ἀρχόντισσας Καλομοίρας τοῦ ποτὲ Sr δοτόρου Βιτζέντζου Νταμοδοῦ, ἀπὸ τὰ ἀδέλφια του καὶ κουνιάδους της : Sr Γιαννάκη καὶ Sr Νικολέτο, πού ἐκπροσωποῦν καὶ τὸν ἀδελφό τους Γιάκουμο ὁ ὁποῖος λείπει ἀπὸ τὸ νησί. Συμφωνοῦν καὶ τῆς ἐπιστρέφουν τὴν προίκα της : 66 τζεκίγια, τὰ ὁποῖα παραλαμβάνει καὶ εἶναι ἱκανοποιημένη καὶ εὐχαριστημένη. Γιὰ τὸ ὑπόλοιπο τῆς προίκας της, πού δὲν εἶχε εἰσπράξει ἀκόμη ὁ ἄνδρας της, ὀφείλει νὰ κατευθύνει τὶς ἀξιώσεις της πρὸς τὸν «ποτὲ Sr Δημήτρη Φουκᾶ ἀδελφό της», ὁ ὁποῖος τὴν εἶχε ὑποσχεθεῖ. Ὅσον καιρὸ θέλει, μπορεῖ νὰ μένει στὸ σπίτι τοῦ ἀντρα της καὶ νὰ ἀπολαμβάνει τὰ προϊόντα τοῦ ὑποστατικοῦ τοῦ μερτικοῦ του. Ἄν ἀποφασίσει νὰ φύγει ἢ σὲ «καλὰ της γεράματα» νὰ μένουν ὅλα στοὺς κουνιάδους της ὡς ἀδέλφια του. Ἀκόμη τὰ ἀσπρόρουχα καὶ φορέματα γυναικεῖα πού βρίσκονται στὸ σπίτι εἶναι στὴ διάθεσή της, νὰ τὰ κάμει ὅπως θέλει. Τὴν πράξη ὑπογράφει ἐκ μέρους τῆς χήρας ὁ κουνιάδος της (γαμπρὸς ἀπὸ ἀδελφή) Γιαννάκης Τυπάλδος, γιατί ἡ ἴδια δὲν ξέρει γράμματα.

ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΠΡΟΙΚΑΣ ΚΑΛΟΜΟΙΡΑΣ ΧΗΡΑΣ ΒΙΚΕΝΤΙΟΥ ΔΑΜΟΔΟΥ

1755 Μαῦτου 21

T.I.A.K., Νοταριακὸ Ἀρχεῖο, ἀρ. 407 Γαλάτης Λάσκαρης, Βιβλίο II, σ. 28.

1755 μαγίου 21 ετ.π.

Τὴν σήμερον ἐνεφανίστηκαν ἔμπροσθεν ἐμοῦ νοταρίου καὶ μαρτύρων, ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ἡ ἀρχόντισσα χήρα ποτὲ Sr δοτόρου Βιτζέντζου Νταμοδοῦ καὶ ἐκ τοῦ ἑτέρου ὁ Sr Γιαννάκης καὶ Sr Νικολέτος ἀδελφοὶ Νταμοδέη κάνοντας καὶ διὰ τοῦ Sr Γιάκουμο ἄλον τους ἀδελφὸν ἔστοντας καὶ νὰ λήρη ὁ Sr ἀπὸ τὸ νησί, ὅλη κουνιάδοι τῆς ἀνοθεν ἀρχόντισσας, τὰ ὁποῖα μέρη ἤλθαν εἰς τὴν παρὸν σηφονία τρασλατζηὸν καὶ ἀκόρδο καὶ δηλοῦν οὕτως ὅτι ἐπιδὴ της καὶ ἡ ἀνοθεν ἀρχόντισσα νὰ πη... κρεδατράτζε εἰς τὸ πρᾶγμα ὁποῦ ἤφερε εἰς τὸ σπίτι τοῦ ἀνοθεν ποτὲ Sr δοτόρου ἀρχόντου της ἤγον ἡμετρητὰ καὶ ἄμπιτα τὰ ὁπῆα ἡμπορτάρουν ετζεκίγια 60: καὶ ἄλλα 6 διὰ τὸ ἄμπιτο

τὸ χειράτικο ὄπου γήνονται ἢ ὀλότης τζεκίνια ἐξήντα ἐξη Νο 66 τὰ ὀπήα τὴν σήμερον τὰ ἐπερήλαβεν χεροδοτὸς εἰς τὰς χήρας τῆς ἢ ἄνοθεν ἄρχόντησα καὶ κράζετε πλερομένη καὶ εὐχαριστημένη μετὴν εἰς τὰ ἄνοθεν μετρητὰ καὶ ἄμπιτα καὶ διὰ τὸ ἐπίλυπον πρυκίον τῆς ὄπου δὲν ἔλαβε ὁ ἄνοθεν ἄρχοντάς τῆς πέρνη ὑπόσχεσην ἢ ἄνοθεν ἄρχόντισα νὰ μὴν ἔχει καμίαν πρετενσιὸν ἀπὸ τοὺς ἄνοθεν κουνιάδους τῆς, μόνον νὰ δηρηγγέρη τὲς ἄττιόνες τῆς κόντρα τοῦ προμιτέντε ποτέ *St Δημήτρη Φουκᾶ* ἀδελφοῦ τῆς. *Ἐτζί καθαρίζοντας δτη ὄσον κερὸν ἤθελε ἔχη εὐχαρίστηση νὰ ρεστάρη εἰς τὸ σπίτι τοῦ ἄνοθεν ποτέ ἄρχόντου τῆς νὰ ἤμπορεῖ νὰ γοδέρη τὰ φροῦτα τοῦ ὑποστατικοῦ ὄπου εἶχε ὁ ἄνοθεν ποτέ *St* δοτόρος ἄρχοντάς τῆς διὰ μερτικόν του καὶ μισέβοντας ἢ σὲ καλά τῆς γεράματα νὰ μηνέσκουν τὰ ὑποστατικὰ ἐλεύθερα εἰς τοὺς κουνιάδους τῆς, ὡσὰν ἀδέλφια του, περὶ πλέον ὅτι σκουτιὰ ἄμπιτα γινεκία καὶ μπιανκαρία γινεκία ὑβρίσκειται νὰ ἔχη νὰ εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς νὰ τὰ κἀνη ὡς θέλει καὶ βούλετε. οὔτος ἐπίησαν καὶ εὐχαριστήθησαν ντακόρδο τὰ μέροι θέλοντα ὅτι τὸ παρὸν νὰ εἶναι στέρροο βέβεο καὶ ἀπαρασάλευτο καὶ νὰ ἔχει ὄλο τὸ βάρος, μὴν ἤμπορόντας τινὰς ἀπὸ τὰ μέροι νὰ βάλῃ καμίαν διαφορὰ καὶ θέλει βεβεόση ὁ *St* Γιαννάκης Τυπάλδος, κουνιάδος τῆς ἄνωθεν ἄρχόντισας διὰ ὀνόματός μὴν ἠξεῦροντας νὰ γράψη καὶ βεβεόνουν καὶ οἱ ἄνοθεν ἀδελφοὶ εἰς μαρτυρίας τὸν κάτοθεν.

Γιάνι Τυπάλδος παρακαλεστὸς ἀπὸ τὴν ἄνοθε κουνιάδα μου ἰπογράφω διὰ ὀνομά τις ἐπιδὶ καὶ δὲν ἰξέβρι νὰ γράψι καὶ βεβεόνο τὰ ἄνοθε.

Γιάννης Νταμοδὸς βεβεόνω διὰ λόγου μου καὶ διὰ τὸν ἀδελφόν μου ἐπειδὴ καὶ νὰ λίπη

Νικολὸς Νταμοδὸς βεβαιώνω διὰ λόγου μου καὶ διὰ τὸν ἐπειδὴ καὶ λίπη ἀπὸ τὸ νησί.

..... ὁ Μουδίλος μαρτυρῶ τὰ ἄνοθεν

..ανὶς Μινιάτις μαρτιρο τὰ ἄνοθεν

ΣΧΟΛΙΑ

Τὸ ἔγγραφο μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ὁ Βικέντιος ἦταν ἔγγαμος, καθὼς ἐπίσης καὶ γιὰ τὴ σωστὴ ἡμερομηνία τοῦ θανάτου του, ὅπως σημειώσαμε παραπάνω. Ἀπὸ τῆ διατύπωση τοῦ ἔγγράφου συμπεραίνουμε ὅτι ὁ Βικέντιος πέθανε «ἀδιάθετος», δηλαδὴ πρὶν προλάβει νὰ συντάξῃ τὴ διαθήκη του, γι' αὐτὸ καθορίζονται στὴν παραπάνω πράξη ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐπιστροφή τῆς προίκας καὶ ἄλλα δικαιώματα τῆς χήρας, ὅπως ἡ παραμονὴ τῆς στὸ σπίτι, ποὺ εἶναι ὁ ἀντίστοιχος ὄρος μετὰ ἐκεῖνον ποὺ διατυπᾶναι συνήθως ὁ σύζυγος στὴ διαθήκη του μετὰ τὸν ὄρο: «κυρὰ καὶ νοικοκυρὰ — *domna et domina*»²³. Προκύπτει ἐπίσης ὅτι τὸ ζευγάρι δὲν ἀπέκτησε παιδιὰ καὶ ὅτι ἡ σιόρα Καλομοῖρα ἦταν τῆς οἰκογένειας τῶν Φωκᾶ²⁴.

23. Βλ. S. Flogaitis, ὀ.π., σ. 68 κ.έ.

24. Βλ. Ἡ. Τσιτσέλη, ὀ.π., τόμος Α, σ. 787. Εἶναι πολὺ πιθανὸ νὰ ἦταν συγγενῆς τους καὶ ὁ μαθητὴς τοῦ Βικεντίου Ἰωακείμ Φωκᾶς. Βλ. ΒΔ 55 - 56.

Τὸ ποσὸ τῶν 60 τζεκινιῶν ποὺ τῆς ἐπέστρεψαν γιὰ τὰ 30 τζεκίνια ποὺ πῆρε ἀπὸ τὴν προίκα τῆς μαρτυρεῖ καὶ ἓνα ἀκόμη γεγονός. Ἐὰν λάβουμε ὑπόψη μας ὅτι ὁ νόμιμος τόκος γιὰ τὴν ἐποχὴ εἶναι 10%, χρειάστηκαν δέκα χρόνια γιὰ νὰ φθάσουν τὸ ποσὸ τῶν 60 τζεκινιῶν, γεγονός ποὺ φανερώνει ὅτι ὁ γάμος ἐγίνε τὸ 1745, ὁ Βικέντιος δηλαδὴ παντρεύτηκε σὲ μεγάλη γιὰ τὰ δεδομένα τῆς ἐποχῆς ἡλικία, 45 χρονῶν.

Στὸ πρωτόκολλο τοῦ ἴδιου συμβολαιογράφου, δεκατρία χρόνια ἀργότερα, στίς 7 Νοεμβρίου τοῦ 1768, ἔχει καταχωριστεῖ κωδικοκελλός (ἐπιδιαθήκη) τῆς Καλομοίρας. Ἀναφέρει ὅτι ἔχει συντάξει τὴ διαθήκη τῆς παλαιότερα σὲ συμβολαιογράφο τοῦ Ληξουρίου. Τὰ στοιχεῖα ποὺ δίνει ἐκεῖ μὲ ἀκρίβεια μὲ ὁδήγησαν στὴ διαθήκη ποὺ τὴν παραθέτω ²⁵.

Ἡ Καλομοίρα Φωκᾶ, χήρα ἐλεύθερη τοῦ Sr δοτόρου Βιτζέντζου Δαμοδοῦ ἀποφάσισε νὰ κάμει τὴ διαθήκη τῆς. Ἐτσι κάλεσε τὸν νοτάριο στὸ σπίτι τῆς ἀδελφῆς τῆς Διαμαντούλας συζύγου Γεωργίου Τυπάλδου Κωνσταντακάτου, στὸ Ληξούρι, καὶ τοῦ ὑπαγόρευσε τὴ θέλησή τῆς. Ἐπειδὴ ὡς τὸ θάνατο τοῦ συζύγου τῆς δὲν εἶχε πάρει ὀλόκληρο τὸ ποσὸ τῆς προίκας τῆς, παρὰ μονάχα τριάντα τζεκίνια καὶ ἓνα φόρεμα «μπροκάδο», (γεγονός ποὺ ἀναφέρεται καὶ στὸ ἔγγραφο τῆς ἐπιστροφῆς τῆς προίκας τῆς), ἀφήνει τὰ ὑπόλοιπα ποὺ τὶς χρωστοῦν κληρονομιά στους τρεῖς ἐπιζῶντες ἀδελφούς τῆς καὶ τὰ παιδιά τῶν ἄλλων δύο ἀδελφῶν τῆς ποὺ ἔχουν πεθάνει, μὲ τὸν ὄρο νὰ μὴν «βάλουν καμιανῆς λογιῆς διαφορὰ» ἢ ἀπαίτηση στους κουνιάδους τῆς Δαμοδοῦς γιὰ κανένα πρᾶγμα. Ἐὰν τὸ κάνουν τοὺς ἀποκληρώνει καὶ νὰ τὰ παίρνουν ὅλα οἱ κουνιάδοι τῆς, «γιὰ ἀνάπαυση τῆς ψυχῆς τῆς», ἐπειδὴ αἰσθάνεται ὑποχρεωμένη ἀπεναντί τους καθὼς καὶ στὸ μακαρίτη ἀνδρα τῆς. Φθάνει ποὺ τοὺς ἔλειψε τόσα χρόνια ἢ προίκα τῆς καὶ σταμάτησαν καὶ τὶς ἀξιώσεις ἀποζημιώσεως. Ἀπὸ τὰ πενήντα τζεκίνια τῆς ἐπιστροφῆς τῆς προίκας τῆς, ποὺ τὰ ἔχει τοκίσει στὸν ἀνδρα τῆς ἀδελφῆς τῆς Γεώργιο Τυπάλδο πρὸς πέντε τζεκίνια τὸ χρόνο, ἀφήνει τὰ δεκαπέντε στους Δαμοδοῦς μαζί μὲ ὅ,τι ἤθελε βρεθεῖ κατὰ τὸν θάνατόν τῆς στὰ Χαβριάτα ἀπὸ κινητὰ πρᾶγματα, γιὰ δῶρο ἀπὸ ἀγάπη καὶ ἐκτίμηση. Στὴν ὑπηρέτριά τῆς Φραγκίσκα, ἀφήνει δέκα ἀπὸ τὰ παραπάνω τζεκίνια, καὶ πέντε γιὰ ἔξοδα τῆς κηδείας τῆς. Τὰ ὑπόλοιπα μὲ τοὺς τόκους ποὺ θὰ ἔχουν προστεθεῖ ὡς τὸ θάνατό τῆς ἀφήνει στὴν ἀδελφή τῆς, μὲ τὴν ὑποχρέωση νὰ πληρώσει τὸν νοτάριο γιὰ τὰ ἔξοδα τῆς διαθήκης. Στὴν ἀδελφή τῆς ἀφήνει ἐπίσης καὶ τὰ ὑποστατικά ποὺ τῆς ἄφησε ὁ ἀδελφός τῆς Δημήτριος, τὰ ὁποῖα ἐκληρονό-

25. Κατὰ τὴν ἐρευνά μου στὸ Τοπικὸ Ἀρχεῖο Κεφαλληνίας ἀναζήτησα τὰ νοταριακὰ βιβλία τοῦ Κωνσταντίνου Γράβαρη, ὅπου ἀναφέρει ἡ Καλομοίρα στὴν ἐπιδιαθήκη τῆς ὅτι ἔχει καταθέσει τὴ διαθήκη τῆς. Δὲν βρῆκα στὸν ἀνάλογο φάκελο παρὰ τὸ εὑρετήριο τοῦ πρωτοκόλλου, ὅπου πράγματι ἀναφέρεται ἡ διαθήκη. Πρόσφατα ἡ φίλη Κική Μαρία Γεωργίου Μοσχοπούλου εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ τὴν ἀναζητήσῃ γιὰ χάρη μου ἱτούς φακέλους ποὺ εἶχαν στὸ μεταξύ τοποθετηθεῖ στὴ θέση τους καὶ νὰ μοῦ στείλει φωτοτυπίες. Τὴν εὐχαριστῶ.

μησε ἐκεῖνος ἀπὸ τῆ μητέρα τους Φλώργια Δελλαδέτσιμα πού πέθανε χωρὶς διαθήκη καὶ ἀνῆκαν στὴν προίκα της. Ἡ ἀδελφὴ της καὶ οἱ κληρονόμοι της νὰ ἔχουν τὴν ὑποχρέωση νὰ δίνουν «αἰωνίως» στὴν ἐκκλησία τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῶν Χαβριάτων, ὅπου εἶναι θαμένος ὁ ἀντρας της Βιτζέντζος καὶ θὰ ταφεῖ καὶ ἡ ἴδια, ἓνα τζεκίμι χρυσὸ κάθε Σεπτέμβριο γιὰ μνημόσυνό τους.

4. ΔΙΑΘΗΚΗ ΚΑΛΟΜΟΪΡΑΣ ΦΟΥΚΑ ΧΗΡΑΣ ΒΙΚΕΝΤΙΟΥ ΔΑΜΟΔΟΥ

1764 Νοεμβρίου 13

Τ.Ι.Α.Κ., Νοταριακὸ Ἀρχεῖο ἀριθ. 433 Κωνσταντῖνος Γράβαρης, Πρωτόκολλο 12, (10 Μαῦτου 1746 - 29 Ἀπριλίου 1765), φ. 60.

1764 Νοεμβρίου 13

Εἰς ταῖς 22 ὥραις ἐκράχτικα ἐγὼ ὁ Νοτάριος ἀπὸ τὴν ἀρχόντισσα *S(ιο)γα Καλομήρα Φόκα* χήρα ἐλευθέρη τοῦ ποτὲ *Sr Δοτὸρ Βιτζέντζου Δαμοδοῦ* μετὰ τὸ μέσος τοῦ Ἀναστάσι Θιακοῦ δουλευτῆ τοῦ σπετάμπιλε *Sr Γιανάκι Τυπάλδου Κοσταντακάτου* ποτὲ *Sr Σπύρου* διὰ νὰ ὑπάγο μετὰ τὸ πρωτόκολλό μου εἰς τὴν ἡκίαν τοῦ αὐτοῦ *Sr Γιανάκι*, ὅθεν, ἠβρίσκετε ἢ αὐτὴ ἀρχόντισσα *Sra Καλλομίρα*. Κὲ πεγενάμενος αὔθις τὴν ἠβρα καλουμένα ἔχοντας τὴν ὄγίαν της καθούμενη καὶ εἰς μίαν καθέκλα καὶ ἐροτόντας τη τὴ θέλει ἀπὸ ἐμένα ὑπε μου : Θέλο τώρα ὅπου ἔχω ἡγίαν κὲ σόον τὸν νοῦν καὶ τὰς φρένας μου, καὶ τὴν λαλιάν μου καθαρὰν τὰ διορίσο τὴν διαθήκην μου κὲ διορθόσο τὰ πρᾶγματά μου εἰς ἀνάπαυσιν κὲ διόρθοσιν τῆς ψυχῆς μου, τὴν ὡπίαν ἠβρίσκοντας εἰς τέτεια καλλὰ σεντιμέντα καὶ γνώμην θεληματικὴν, τῆς ὕπα νὰ διορίσι ἐκεῖνο ὅπου ὁ Θεὸς τὴν ἐφότισε. Ἔτι λέγει ἔμπροσθεν ἐμοῦ Νοταρίου κὲ τῶν παρόντων προσκαλεσμένων κάτοθεν ὑπογεγραμμένων μαρτύρων, κράζοντας τὸ «Κύριε ἐλέυσον, κὲ μνίσθιτί μου Κύριε, ὅταν ἔλθης ἐν τί βασιλία σου», διὰ κλαουζούλα καὶ δέ(η)σί μου τῆς παρούσης ἀλιθινῆς, τέλιας κὲ παντοτινῆς διαθίκης της, μετὰ τὴν ὡπίαν κόβει, ἀνουλάρι κὲ ἰντεροδίκη καθ' ἄλη προτίτερι καὶ στερνότερι ὅπου ἠμπόριε νὰ εὑρεθῆ μετὰ κλαουζούλα εἰ δίχως κλαουζούλα, ἔχοντας ἐτούτη μόνον ὄλην τὴν δύναμην καὶ ἐξεκουτζιὸν διὰ τὰ πάντα ὅπου θέλει διορίσο, ὡς ἀλιθινὴ μου ἴστερην, πρότη κὲ παντοτινὴν γνώμην κὲ βεβαίαν θέλησιν, μετὰ τὴν ὡπίαν πλερονο τὴν συνιδισίαν μου μετὰ ὄλην τὴν ἀλίθιαν, κὲ κατὰ τὸ χρέος μου τὸ φυσικὸν κὲ χριστιανικόν, στέκοντας κὲ δύναμην τῆς παρούσης τὸ «Κύριε ἐλέυσον, κὲ μνίσθιτί μου Κύριε ὅταν ἔλθης ἐν τί βασιλία σου» ὡς ἄνωθεν διὰ δέσιμο παντοτινὸ, κὲ καθ' ἄλη πρότη εἰ ὕστερη τῆς παρούσης, ὅπου νὰ ἔχη κὲ τὴν ἡδίαν κλαουζούλα θέλο νὰ μὴν ὀφελά, ἐπιδὴ κὲ ἐτούτη θέλο νὰ ἦνε ἢ κύρια, ἀληθινὴ καὶ παντοτινὴ. Ἔτι λέγει : Ἀπὸ τὸ πρικιόν μου καθὼς κοντενίση ἢ ἀρέσκιά μου δὲν ἔλαβε ὁ ἄνωθεν ποτὲ ἀνδρας μου, οὔτε ἐγὼ, ἄλο ἀπὸ τζεκίνια τριάντα